

Skautský slib a náboženství

**Rozdílná praxe české a britské skautské organizace
a téma náboženství v životě oddílu**

Tereza Vitoušová

**Absolventská práce
OČK Myšlenkové základy a historie skautingu
LŠ Protos 2023**

Obsah

1	Úvod	3
2	Teoretická část	3
2.1	Robert Baden-Powell a náboženství	3
2.2	Vývoj slibu v The Scout Association	4
2.3	Vývoj slibu v českém prostředí	5
2.4	Varianty slibu v The Scout Association	7
3	Úvahová část.....	8
3.1	Jsou všechny verze srovnatelné?	8
3.2	Proč zrovna tyhle verze?.....	9
3.3	Kterou verzi si vybrat?	10
3.4	Jak s variantami slibu pracovat v oddíle?	11
3.5	Mělo by to smysl u nás?	11
4	Didaktická část	12
4.1	Výchozí situace – Češi a náboženství.....	12
4.2	Kompetence skautské výchovy	13
4.3	Zásady výuky.....	13
4.4	Programy a aktivity	14
5	Zdroje.....	18
6	Příloha – aktuálně platné verze slibu	20

1 Úvod

Cílem této práce je přiblížit různé přístupy ke skautskému slibu a nastínit možnosti práce s tématem náboženství v životě oddílu. Hlavní část práce je věnovaná tomu, jak je skautský slib pojímán v britské skautské organizaci The Scout Association (dále zkracováno SA), další části jsou orientovány úvahově a didakticky, závěrečná část obsahuje také návrhy konkrétních programů.

První část práce je teoretická. V úvodu stručně shrnuji, jak se na náboženství díval zakladatel skautingu Robert Baden-Powell. Další dvě podkapitoly jsou pak věnované tomu, jak se v historii vyvíjel skautský slib v britském a českém prostředí. Od roku 2014 existuje v SA organizaci kromě základní křesťanské verze skautského slibu také celkem 5 dalších verzí pro členy, kteří jsou ateisty, buddhisty, hinduisty či se hlásí k některému z dalších uváděných náboženství. Některé z alternativních verzí mají již delší historii, jiné byly přidány poměrně nedávno.

Pro zjednodušení je v rámci českého prostředí uvažována pouze největší česká skautská organizace Junák – český skaut (resp. jí předcházející organizace). V britském prostředí se pak zaměřuji na The Scout Association, která patří společně s The Guide Association mezi dvě největší britské organizace. V práci se zaměřuji na sliby skautské, sliby dalších výchovných kategorií nejsou uvažovány, přístup k nim je ale srovnatelný s přístupem ke slibu skautskému (v Junáku pouze jedna verze, v SA více verzí).

Kompletní přehled existujících verzí slibu v SA je uveden v příloze. Aby se omezilo riziko posunu významu v důsledku nevhodného překladu, jsou sliby ponechány v původním anglickém znění a je tak s nimi někdy pracováno i v rámci samotného textu.

Druhá část práce je orientována úvahově a přináší zamyšlení nad tím, jaké výhody a nevýhody může mít český i britský přístup k tématu náboženství ve slibu. Poslední část je pak zaměřena didakticky a zabývá se otázkou, zda a případně jak otevírat s dětmi v oddílech téma náboženství a víry. Přináší také konkrétní tipy na programy, které lze v oddílové praxi použít.

2 Teoretická část

2.1 Robert Baden-Powell a náboženství

V úvodu práce, která se dotýká vztahu skautingu, skautského slibu a náboženství, je vhodné si nejprve položit otázku, jak se na toto téma díval zakladatel skautského hnutí Robert Baden-Powell.

Stručné nastínění Baden-Powellova pohledu najdeme již ve Skautingu pro chlapce, prvně vydaném v roce 1908. Autor zde uvádí: „*Žádný člověk není moc dobrý, pokud nevěří v Boha a nedodrží jeho zákony. Každý skaut by tedy měl mít své náboženství. Náboženství se zdá být velmi jednoduchou věcí. Za prvé: milovat Boha a sloužit mu. Za druhé: milovat bližního a sloužit mu.*“ [1]

Lze tedy usuzovat, že pro Baden-Powella bylo jednou ze základních funkcí náboženství jako takového zprostředkovávat a uchovávat hodnoty, mezi kterými vyzdvihoval především lásku naplňující se ve službě. Tuto funkci pochopitelně mohou plnit nejrozličnější náboženské tradice, nejen ta křesťanská, která byla osobně Baden-Powellovi nejbližší.

Podrobněji se Baden-Powell tomuto tématu věnoval především v příručce Na pomoc skautským vůdcům z roku 1920. „*Vývoj světového názoru začíná přirozeně úctou k Bohu,*

kteřou nejlépe vystihuje slovo ‚zbožnost‘. Zbožnost, úcta k našemu bližnímu i úcta k sobě samému jako služebníkovi Božímu, jsou základem všech náboženství.“ [2]

Pro Baden-Powella tedy při zakládání a rozvoji skautského hnutí nebylo ani tak podstatné, k jakému náboženství se jeho příslušníci hlásí, ale důraz kladl především na osobní zbožnost, rozvoj duchovního života a věřnost a oddanost té tradici, ve které je dítě vychovááno. To dokládá i následující text: „Každé vyznání, každá církev však projevuje svou zbožnost jiným způsobem. Chlapec je obyčejně členem té církve, kterou si zvolili jeho rodiče. Oni o tom rozhodli. Skautský vůdce musí jejich přání respektovat a podporovat jejich snahu o prohloubení chlapcovy zbožnosti, ať už patří ke kterémukoli vyznání.“ [2]

Svůj postoj a doporučení pro skautské vůdce pak Baden-Powell shrnul do tří bodů:

„(a) Každý skaut má podle očekávání patřit k nějaké církvi a účastnit se jejich bohoslužeb.

(b) Tam, kde oddíl sestává z příslušníků jednoho určitého vyznání, se předpokládá, že tu skautský vůdce bude pořádat takovou výuku a náboženské obřady příslušné církve, jaké po poradě s jejím duchovním nebo jinou oprávněnou osobou bude pokládat za nejvhodnější.

(c) Tam, kde oddíl sestává ze skautů různého vyznání, je třeba povzbuzovat je k účasti na bohoslužbách jejich církve, na táborech mají být všechny denní modlitby a týdenní bohoslužby co nejjednodušší a přítomnost na nich má být dobrovolná.“ [2]

Pro svůj otevřený a liberální přístup byl Baden-Powell opakovaně terčem kritiky. V roce 1923 například vzbudilo pozornost setkání v Gilwell Parku, na kterém Baden-Powell zařadil předčítání z Koránu. Když se ho pak skaut a křesťanský duchovní rev. Harvey ptal, co ho k takovému kroku vedlo, Baden-Powell výběr textu okomentoval slovy: „Oni [muslimští skauti] byli dostatečně otevřeně smýšlející, aby si vyslechli naše písmo; pro nás to na oplátku neznamenal mnoho, když jsme si vyslechli kapitolu z Koránu. Jsem si jist, že jsme si tím, co jsme ten den udělali, nijak duchovně neuškodili, ale naopak prospěli.“ [3]

Ve stejný rok pak v křesťanské publikaci *The Life of Faith* vyšel článek varující před přílišnou otevřeností skautingu. Hnutí zde bylo popisováno jako „teistické, ale absolutně nekřesťanské“ a autor projevoval silné obavy z toho, jak skauting působí na mládež. „Co když se jednoho dne probudíme a zjistíme, že srdce našeho mladého života uchvátilo hnutí, které nám oficiálně vštěpuje víru, že Mohamed byl stejně dobrý jako Ježíš Kristus (...)?“ [3] Je ovšem nutné podotknout, že podobné kritické hlasy byly spíše ojedinělé a skautská organizace se od počátků těšila oficiální podpoře ze strany mnoha různých církví i jejich představitelů.

2.2 Vývoj slibu v *The Scout Association*

Původní skautský slib sepsaný Robertem Baden-Powellem a publikovaný v roce 1908 zněl: „On my honour I promise that I will do my best: to do my duty to God, and the King, to help other people at all times, to obey the Scout Law.“ [4] V této podobě se slib zachoval až do současnosti, i když byl postupem času doplněn o další varianty. K zachování slibu v nezměněné formě zřejmě výrazně přispělo udržení kontinuity fungování skautské organizace – v mnohem dramatičtějších českých podmínkách prodělal slib výraznější změny, jak je nastíněno v další kapitole.

Alternativní verze skautského slibu se v britském prostředí objevovaly již od samotných počátků, neboť v národnostně i nábožensky pestré britské společnosti byla jejich potřeba větší než v českém skautském prostředí. Již kolem roku 1912 byly umožňovány dvě změny ve formulaci první části – cizinci přechodně žijící v UK mohli povinnost „ke králi“ nahrazovat povinností „k mé [rodné] zemi a zemi, ve které teď žiji“. Nekřesťanům byla zase umožněna

záměna formulace „povinnost k Bohu“ za „povinnost k mému náboženství“. The Scout Association také již od svých počátků spolupracovala se zástupci různých církví a měla zřízený speciální poradní orgán pro náboženské otázky. [3]

V roce 1969 vydala WOSM vyjádření o chápání „povinnosti k Bohu“, které možnost alternativních variant slibu komentovalo následovně: „*Můžeme vynechat slovo Bůh, pokud použijeme nějaké jiné slovo, které označuje víru a přesvědčení jednotlivce o jeho sjednocení s transcendentem; s jeho nejvnitřnějším já, které harmonicky působí na zbytek stvoření.*“ To otevřelo cestu k oficiálnímu zavedení několika alternativních verzí a od roku 1980 tak bylo možné skládat slib se záměnou slova „Bůh“ slovy „Alláh“, „moje Dharma“ nebo „Waheguru“. [3]

Přestože vztah skautingu k příslušníkům velkých světových náboženství byl vždy velmi vstřícný a otevřený, ateisté či lidé nehlásící se k žádné náboženské tradici si na své oficiální přijetí ze strany The Scout Association museli počkat poměrně dlouho. SA kvůli tomu opakovaně čelila kritice například od The British Humanist Association (BHA) nebo National Secular Society. V roce 2008 zástupci těchto organizací společně napsali otevřený dopis a v návaznosti na něj se sešli s předsedou SA. Jednání ale nikam nevedlo a organizace i nadále zůstala uzavřená lidem bez vyznání. Předsedkyně BHA Hanne Stinson pak přístup SA okomentovala slovy: „*The Scout Association popisovali jako náboženskou organizaci (Mike Goodison, předseda asociace, řekl, že jedním z jejích cílů je, aby skauti rostli v ‚plném vyjádření své víry‘), ale pokud je tomu tak, je zcela nepřijatelné, aby se skauti prezentovali jako ‚inkluzivní‘ a ‚otevření všem‘, jak to činí na svých webových stránkách a v dalších materiálech.*“ [5]

Posun nastal v roce 2012, kdy SA veřejně oznámila, že probíhají jednání o změně podmínek členství v organizaci tak, aby byla otevřená i nevěřícím. BHA byla přizvána jako poradní organizace. Ke slibované změně nakonec skutečně došlo – zavedení nové sekulární verze slibu bylo oznámeno v říjnu 2013 a její znění publikováno v lednu 2014. [6] Od té doby používá organizace sliby v té podobě, jak jsou uvedeny v příloze.

2.3 Vývoj slibu v českém prostředí

První zmínku o českém skautském slibu lze nalézt v Základech junáctví vydaných v roce 1912, konkrétní znění ale v knize nenajdeme. Zatímco např. skautský zákon je uváděn a rozebírán velmi podrobně, slib je zmiňován pouze nepřímo: „*Když nováček prokázal, že zná povinnosti junáků a nejdůležitější příkazy pro pobyt v přírodě, slibuje na svou čest, že se všemožně přičiní, aby řádně plnil veškeré povinnosti junáků i své vlastní, a že bude při každé příležitosti svým bližním ku pomoci.*“ [7]

Až do roku 1921 docházelo k postupnému ustalování jednotné verze slibu, v období 1912-1921 je doloženo hned několik používaných variant. Miloš Seifert např. v roce 1913 uvádí: „*Slibuji na svou čest, že budu věrný ideálům vlastní své duše, budu pomáhati jiným a řídit se zákony skautskými.*“ Na tiskopisu přihlášky z roku 1915 byl slib uveden ve znění: „*Slibuji na svou čest, že se všemožně přičiním milovati vlast a sloužit jí věrně v každé době, řádně plniti povinnosti své vlastní a zachovávat zákony junáků, ze všech sil a v každé době prospívati bližním.*“ [4]

Oficiální verze ustanovená v roce 1921 organizací Svaz junáků – skautů republiky Československé zněla: „*Slibuji na svou čest, jak dovedu nejlépe: milovati vlast svou republiku Československou a sloužiti jí věrně v každé době, plniti povinnosti vlastní a zachovávat zákony*

skautské, duší a tělem býti hotov(a) pomáhati bližním.“ I přes existenci oficiální varianty je ještě ve dvacátých letech doloženo několik odlišných verzí. [4]

Slovo „Bůh“ se v českých skautských slibech poprvé objevilo v roce 1933 ve formě dobrovolného dodatku: „*Tak mi dopomáhej Bůh!*“ V roce 1938 byla posledním valným sjezdem Svazu junáků – skautů a skautek republiky Československé doložka učiněna povinnou. Hned na začátku roku 1939 byla ovšem na ustavujícím sněmu Junáka – ústředí skautské výchovy (vzniklého sloučením několika skautských organizací [8]) opět učiněna dobrovolnou. [4]

Po obnově Junáka v roce 1945 byla zachována verze slibu z roku 1939 s nepovinnou doložkou. Již v té době se na popud WOSM objevovala nutnost intenzivněji se tématem prvního principu zabývat, sněm plánovaný na rok 1948, který měl případnou změnu slibu řešit, už ale neproběhl. K další změně došlo až v roce 1968 a to v první části slibu úpravou: „*Milovat vlast svou, Československou socialistickou republiku.*“

Téma prvního principu se v českém skautském prostředí opět objevilo po obnově v roce 1989. V prosinci toho roku byla obnovena organizace Český Junák – svaz skautů a skautek [9], v roce 1990 pak sloučením se slovenským Junákem vznikl Československý Junák – svaz skautů a skautek. Ve stanovách této organizace byl zakotven záměr usilovat o členství ve Světové skautské organizaci [10].

Členství ve WOSM je podmíněno schválením předložené verze skautského slibu a zákona. Aktuální stanovy WOSM (verze z roku 2021) tuto podmínku formulují následujícím způsobem: „*Všichni členové skautského hnutí jsou povinni dodržovat skautský slib a zákon, který, v jazyce odpovídajícím kultuře a civilizaci každé národní skautské organizace a schváleném Světovou organizací, odráží zásady povinnosti vůči Bohu, povinnosti vůči druhým a povinnosti vůči sobě samému a je inspirován slibem a zákonem původně koncipovaným zakladatelem skautského hnutí (...).*“ Povinnost vůči Bohu je tímto dokumentem popisována jako „*dodržování duchovních zásad, věrnost náboženství, které je vyjadřuje, a přijímání povinností z nich vyplývajících.*“ [11]

Podmínky kladené WOSM vedly nakonec po dlouhých diskuzích k přijetí znění slibu v té podobě, jak ho známe dnes: „*Slibuji na svou čest, jak dovedu nejlépe: sloužit nejvyšší Pravdě a Lásce věrně v každé době, plnit povinnosti vlastní a zachovávat zákony skautské, duší i tělem být připraven(a) pomáhat vlasti i bližním. (K tomu mi dopomáhej Bůh.)*“ Slib v tomto znění byl přijat valným sněmem Junáka v dubnu 1992 a tvoří součást přílohy ke stanovám. Tento dokument obsahuje také představení tří skautských principů včetně povinnosti k Bohu, která je chápána „*nikoliv jako vyznání konkrétního náboženství, ale jako závazek hledat v životě vyšší hodnoty než materiální – jako služba Pravdě a Lásce.*“ [12]

V rámci stručného shrnutí tak lze konstatovat, že od ustanovení první oficiální verze slibu v roce 1921 docházelo po většinu času spíše jen k drobným úpravám. Jedinou výraznou změnou je doplnění prvního skautského principu formulovaného jako služba nejvyšší Pravdě a Lásce, ke kterému došlo v roce 1992.

2.4 Varianty slibu v The Scout Association

Jak již bylo nastíněno v části věnované vývoji slibu v SA, britská skautská organizace má v tuto chvíli v rámci zásad a pravidel (Policy, Organisation and Rules – POR) ukotveno hned několik variant skautského slibu. Následující kapitola si klade za cíl stručně shrnout současný stav a oficiální přístup organizace k tématu inkluze, víry a náboženství.

Hned druhá ze šestnácti kapitol POR věnovaná klíčovým zásadám se zabývá jak tématem rovných příležitostí, tak i tématem náboženství. „*Žádnému mladému člověku by se nemělo dostávat méně příznivého zacházení na základě, ani by neměl být vystaven obtěžování nebo diskriminaci z důvodu: (...) náboženství, přesvědčení nebo víry včetně absence náboženství, přesvědčení nebo víry.*“ [13] Mohlo by se zdát, že tato zásada je ve skautském hnutí samozřejmostí, ale její druhá část (včetně absence...) byla v britském prostředí až do roku 2014 takřka nemyslitelná.

I když je dnes SA vůči lidem bez náboženské příslušnosti velmi otevřená, je příslušnost k nějaké konkrétní náboženské tradici stále pokládána za prioritní či vhodnější variantu, všichni členové hnutí jsou mj. vyzýváni, aby „*zkoumali svou víru, přesvědčení a postoje; zvážili příslušnost k nějaké víře nebo náboženské organizaci*“. [13] Velký důraz je zároveň kladen na skutečnost, že k rozvoji duchovního života jednotlivce by mělo docházet i mimo prostředí skautské organizace – byť k tomu skauting nabízí četné příležitosti, neměl by být zdrojem primárním. Tomu odpovídá i doporučení vztahující se ke skautským duchovním programům (v originále „Scouts Own Services“ – jedná se o ustálený pojem označující většinou krátký mezináboženský duchovní program či shromáždění, který může být tvořený kombinací čtení, meditací, modliteb či hudby, často silně využívá prvku přírody; českém prostředí by ho zřejmě bylo možné přirovnat ke konceptu dobroslužby pořádané v rámci Trignisu). Tyto programy „*se mohou konat za účelem duchovní reflexe a podpory plnějšiho pochopení významu skautského slibu a zákona. Takové bohoslužby je třeba považovat spíše za doplněk, než za náhradu formální účasti na bohoslužbách vlastního náboženství*“. [13]

V oficiálních dokumentech organizace je v současnosti uváděných 8 možných variant slibu, některé z nich jsou ale totožné – křesťanská s židovskou a ateistická s humanistickou. Jak již bylo popsáno v kapitole věnované proměnám skautského slibu, původní křesťanská verze je používána beze změn již od jejího formulování Baden-Powellem v roce 1908 (vyjma případných záměn „The King“ a „The Queen“). Také možnost nahradit „povinnost ke králi“ za „povinnost vůči zemi, ve které teď žijí“ zůstala zachována.

Alternativní verze slibu pro muslimy a hinduisty prošly od svého zavedení v roce 1980 drobnými úpravami – původně se jednalo pouze o možnost záměny jednoho slova, dnes se sliby liší i v dalších částech. Ve verzi pro muslimy se jedná o nahrazení úvodního „na mou čest“ slovy „ve jménu Alláha, nejdobrotivějšího a nejmilosrdnějšího“, rozdíl je také v povinnosti vůči králi, která je zde kladena až na druhé místo za povinností vůči Alláhovi („and to The King“ vs. „and then to The King“). Ve verzi pro hinduisty bylo v rámci pozdějších úprav spojení „to help other people“ nahrazeno slovy „to act with compassion towards all life“. Verze pro sikhy zůstala od roku 1980 beze změn.

V rámci zaváděných změn v roce 2014 byly vytvořeny dvě nové varianty. První z nich je určená pro ateisty, humanisty a osoby bez náboženského vyznání, povinnost vůči Bohu je zde nahrazena slovy „to uphold our Scout values“. Druhá nově zavedená verze je určená buddhistům, místo povinnosti vůči Bohu se v ní slibující zavazuje hledat útočiště ve třech klenotech buddhistického učení. Pomoc druhým je zde nahrazena stejně jako v hinduistické variantě.

K otázce volby konkrétní varianty slibu se SA vyjadřuje takto: „*V případě mladých lidí je rozhodnutí o tom, jaká povolená forma formulace bude použita, na nich, nicméně v mladších oddílech by rodiče měli být se zvoleným slibem seznámeni ještě před slibovým obřadem. V případě dospělých je rozhodnutí o tom, jaká povolená forma znění by měla být použita, zcela na dotyčném dospělém.*“ [13] Metodická doporučení se zabývají i tématem skupinové obnovy slibu – účastníci mají v tom případě být vyzváni, aby řekli slib „vlastními slovy“. Různé verze slibu lze říkat společně najednou. [14] V případě, že by příslušník určité víry či náboženství vyžadoval jinou formulaci slibu, existuje po konzultaci s ústředím SA možnost složit slib i v jiném znění. [13]

3 Úvahová část

Následující kapitola je pokusem zamyslet se a reflektovat, jaké výhody a nevýhody může mít přístup ke skautskému slibu praktikovaný The Scout Association. Cílem je položit si a zodpovědět několik základních otázek, které se s praxí více odlišných slibů mohou pojít, a ve srovnání se situací v Junáku upozornit na možná rizika i přínosy obou přístupů.

3.1 Jsou všechny verze srovnatelné?

Jedna z prvních otázek míří hned k samotné podstatě skautského slibu – co vlastně jeho jednotlivé verze říkají? Jsou tato sdělení rovnocenná? A spojuje něco dva skauty, pokud každý z nich skládá slib v jiném znění?

V běžné praxi se touto otázkou většinou příliš nezabýváme. Zpochybňovali jsme snad někdy platnost slibů starších členů naší organizace, kteří slib skládali v jeho dřívějším znění, třeba i tajně v dobách zákazu skautingu? Vůbec ne! Často je naopak vnímáme jako vzory a oceňujeme, že se svých ideálů a hodnot nevzdali ani tváří v tvář totalitnímu režimu. Nebo jiný příklad – kdyby třeba k nám do oddílu přestoupil čtrnáctiletý skaut ze Slovenska, pochybovali bychom snad o platnosti jeho již složeného slibu?

Přesto se ale při hlubším zamyšlení nelze ubránit dojmu, že přece jen existuje rozdíl mezi službou Bohu v křesťanském či židovském pojetí, službou Alláhovi či následováním dharmy – každá taková služba vychází z jiného pohledu na svět, klade na člověka jiné nároky a zdůrazňuje jiné hodnoty. Jenže co s tím?

Věřím, že tento problém zmizí, jakmile do svých úvah zahrneme představu Pravdy a Lásky jako osobního Boha, všeobjímajícího a milujícího „absolutního Ty“; Boha, který nejen že naslouchá slovům, ale především naslouchá srdci, rozumí pohnutkám za každým naším činem. Konkrétní formulace slibu pak ustupuje do pozadí, neboť slova jsou jen vnějším vyjádřením mnohem důležitějšího procesu odehrávajícího se uvnitř duše člověka – vždyť právě vnitřní odhodlání naplno a opravdově hledat Pravdu a Lásku a sloužit jí je podstatou prvního skautského principu.

V božích očích není tak důležité, zda jsme přesvědčeni o jeho existenci, ale zda a jak milujeme, jak v jedné ze svých knih uvedl katolický teolog a kněz Tomáš Halík, když napsal: „*Nemohu se ubránit myšlence, že Boha příliš nezajímá, zda v něho věříme. Velmi mu však záleží na tom, zda ho milujeme. Nebo přesněji: Nezáleží tolik na víře v onom smyslu, jak se dnes tomuto pojmu často rozumí, totiž že věřit v Boha znamená být přesvědčen o jeho existenci. Nemyslím si, že naše spása závisí na našich náboženských názorech, představách a přesvědčeních. (...) To, co Boha opravdu zajímá a podle čeho nás zřejmě bude soudit, nejsou*

naše názory, nýbrž povaha a míra naší lásky.“ [15] Stručně a úderně to vyjádřil i Robert Baden-Powell v již citovaném úryvku. „*Za prvé: milovat Boha a sloužit mu. Za druhé: milovat bližního a sloužit mu.*“ [1]

Aby nedošlo k omylu – není cílem zde tvrdit, že všechna náboženství, všechny cesty vedou k Bohu a vlastně moc nezáleží, zda a kterou z nich si zvolíme, případně že je můžeme dle libosti kombinovat a vybírat si z každé to, co se nám líbí. Věřím ale, že Bůh ve své lásce jde naproti každému, kdo jej upřímně a s otevřeným srdcem hledá – a to i těm, kdo v něj racionálně a objektivně vzato nevěří. Pozastavit se pak můžeme snad už jen nad onou formulací „to uphold our Scout values“, které najdeme v ateistické a humanistické verzi slibu. Při hlubším zamyšlení totiž nelze přehlédnout, že mezi ty „skautské hodnoty“ neodmyslitelně patří právě i služba Bohu, první princip se tedy ze slibu nevytratil, ale naopak dále zve k přemýšlení a objevování.

Z našich úvah ovšem nelze vynechat ani představu Pravdy a Lásky jako neosobních principů, univerzálně platných morálních měřítek, představu slučitelnou i s ateismem, agnosticismem či humanismem. Pak snad ještě více než v předchozím případě platí, že k těmto hodnotám se lze vztahovat různými způsoby a jakákoliv slova, jakýkoliv náboženský jazyk, který pro jejich popsání použijeme, bude vždy ze své podstaty nedokonalý a nedostatečný. Nejvyšší Pravdu a Lásku jen stěží popíšeme slovy – můžeme ji ale zakoušet ve způsobu, jakým se vztahujeme sami k sobě, k druhým, našemu světu i celé skutečnosti.

3.2 Proč zrovna tyhle verze?

Druhá z otázek, kterou si při zkoumání oficiálních variant slibu můžeme položit, zní, proč byly vybrány zrovna tyto verze? Existuje možnost přidat nějaké další? A je tento přístup opravdu inkluzivnější, nebo naopak diskriminační?

Výběr aktuálně platných variant poměrně jednoznačně odráží náboženskou situaci v UK. V rámci sčítání lidu v roce 2021 se v dobrovolné otázce týkající se náboženství 46,2 % obyvatel Anglie a Walesu přihlásilo ke křesťanství, 37,2 % odpovědělo bez vyznání, 6,5 % označilo islám, 1,7 % hinduismus, 0,9 % sikhismus, 0,5 % buddhismus, 0,5 % judaismus, 0,6 % respondentů vybralo možnost „jiné“ a zbytek neodpověděl [16].

S ohledem na současný poměrně otevřený přístup SA k nejrozličnějším náboženstvím lze očekávat, že pokud by dlouhodobě existovala poptávka po zavedení nějaké další varianty, bude vedení organizace této změně nakloněno. Zároveň připomeňme, že již dnes existuje možnost se individuálně obrátit na skautské ústředí a o případnou změnu formulace požádat.

Otázkou je, jakým způsobem by případné žádosti byly posuzovány. Co kdyby třeba o změnu slibu požádal nějaký pastafarián¹? Je asi jasné, že taková žádost by byla čistou recesí, lze ji ale z toho důvodu zamítnout? Vždyť není právě smysl pro humor důležitou součástí života – ten duchovní nevyjímá? A má snad kdokoliv z nás právo posuzovat opravdovost osobní zbožnosti druhého člověka a hloubku jeho spirituálního prožívání? Je jistě nutné dělat vše proto, aby byl skautský slib brán vážně a přistupovalo se k němu s opatrností a důstojností, přišlo by mi ale poměrně znepokojivé, kdyby se kdokoliv z nás stavěl do role soudce duchovního života

---

¹ Pastafariánství je otevřeně parodické náboženství založené na víře v létající špagetové monstrum, jeho vyznavači se často snaží poukázat na dle jejich názoru nespravedlivá privilegia udílená na základě náboženského vyznání. Lukáš Nový se tak např. v roce 2013 nechal na občanský průkaz vyfotit s cedníkem na hlavě s argumentací, že se jedná o „pokrývku hlavy z náboženských či zdravotních důvodů“, jak ji umožňuje příslušný zákon. Více zde: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/ministerstvo-nechce-cednik-povolit.A130801_165604_bno-zpravy_lva

druhých. Minimálně z tohoto úhlu pohledu je tedy jednoznačně vhodnější mít pouze jednu, univerzálně formulovanou verzi slibu.

3.3 Kterou verzi si vybrat?

Tím se plynule dostáváme k další otázce, a to: kterou verzi si vybrat? Nabízené varianty jako by počítaly pouze s onou ideální situací – hlásím se k určitému náboženství, ztotožňuji se s verzí určenou jeho vyznavačům, o své víře zvládám otevřeně mluvit a má rodina či okolí ji sdílí, nebo respektují. Životní situace dětí v oddílech ale často může být mnohem složitější.

Co když mé náboženství není mezi nabízenými variantami? Dospělý nováček či starší skaut si třeba už sám zvládne v oficiálních dokumentech dohledat příslušný postup, obrátit se na ústředí a požádat o výjimku ve formulaci. Těžko ale můžeme očekávat, že něčeho takového budou schopny třeba děti předškolního věku, které v SA taktéž mají možnost volby mezi více variantami. Umožnit dítěti o tomto problému otevřeně promluvit a společně hledat řešení vyžaduje nejen neustálou snahu o vytváření respektujícího, laskavého a důvěrného prostředí v oddíle, ale také to klade mnohem vyšší nároky na vedoucího, který by se měl alespoň v základu orientovat ve všech zmiňovaných náboženských tradicích i v tradici dítěte. Pokud dítě sdílí své náboženské vyznání s rodiči, je samozřejmě možné se při pokusu o hledání řešení obrátit i na ně.

Dalším problémem, který při výběru varianty může nastat, je situace, ve které se slibující sice ztotožňuje s textem některé z nabízených variant, nehlásí se ale k náboženství, se kterým je tato verze spojena. Typická může být situace, kdy by někdo rád ve slibu použil slovo Bůh, nepovažuje se ale ani za křesťana, ani za žida. Objektivně samozřejmě neexistuje důvod, proč by slib v tomto znění nemohl skládat, člověk se tak ale vystavuje riziku „zaškatulkování“ či spojení s tradicí, kterou sám odmítá. Podobnou situaci mohou zažívat i čeští skauti v oddílech, kde je zvykem doprovázet při slibu dobrovolnou doložku ukázkou na Bibli. Formulace „k tomu mi dopomáhej Bůh“ přitom nemusí být výlučně spjatá jen s křesťanstvím a může nastat situace, kdy ji bude chtít použít i nekřesťan.

Problém s volbou konkrétní varianty mohou mít také lidé, kteří se v době skládání skautského slibu považují za hledající, nebo nějakým způsobem prochází krizí svého přesvědčení či víry. Zatímco formulace „nejvyšší Pravda a Láska“ podle mého názoru toto hledání podporuje a vybízí k němu, nutnost zvolit si při skládání slibu jednu z variant a přihlásit se tak ke konkrétní náboženské tradici může vytvářet zbytečný nátlak. S fází hledání může souviset i problematika křehkého období těsně kolem konverze či naopak odmítnutí původního náboženství, kdy mladý člověk teprve sbírá odvahu o svém životním rozhodnutí povědět příbuzným či kamarádům v oddíle. Především pokud se tímto krokem ocitne v menšině, může se jednat o velmi náročný proces připodobitelný třeba ke coming outu. Při skládání skautského slibu je člověk konfrontován s nutností veřejně se ke svému přesvědčení přihlásit, což může být velmi náročné, pokud mu hrozí nepřijetí např. v domácím prostředí. Je samozřejmě jasné, že k opravdové a autentické službě Pravdě a Lásce (prožívané třeba i v rámci církevní tradice) patří i odvaha se k těmto hodnotám přihlásit, vytvářet na hledajícího člověka jakýkoliv nátlak ovšem pravděpodobně přinese víc škody než užitku.

3.4 Jak s variantami slibu pracovat v oddíle?

Hlavní otázkou, která jistě napadne všechny skautské vedoucí, je, jakým způsobem s odlišnými variantami slibu pracovat v oddíle a jak toto téma přiblížit dětem. Nutnost komunikovat o verzích slibu je ovšem v tomto případě spíše důsledkem samotného náboženského složení oddílu a je jen jedním z dílků mnohem komplexnějšího tématu. Jak (a zda vůbec) se s dětmi ve skautu bavít o víře a náboženství?

Jsem přesvědčená, že skautský oddíl může být pro děti ideálním místem, kde se mohou učit vážit si odlišností a přijímat je s respektem a snahou o porozumění. Je jasné, že vedení nábožensky smíšeného oddílu klade na vedoucího mnohem větší nároky, neboť by bylo vhodné, aby měl alespoň základní povědomí o všech zastoupených náboženstvích – je ale nutné zdůraznit, že dětem mnohem více prospějeme svým autentickým přístupem než encyklopedickými znalostmi. Je úplně v pořádku obrátit se pro radu třeba na rodiče dítěte nebo si náboženství vyznávané nově příchozím členem nechat vysvětlit přímo od něj. To je ostatně velmi dobrá strategie i při oddílových programech. Já sama jsem byla opakovaně velmi mile překvapená, jak dokázaly křesťansky věřící světlušky vysvětlit své náboženství nevěřícím kamarádkám z oddílu – s nadšením, úměrně věku příjemců a jazykem, který jim samotným byl blízký.

Jedno z úskalí, na které bych na tomto místě ráda upozornila, je riziko izolace některých dětí na základě jejich odlišného vyznání (příp. jeho absence). I pozitivně motivovaná snaha vedoucích dopřát dítěti individuální přístup totiž může mít špatné následky. Do přípravy na slib a oddílového života obecně samozřejmě patří i individuální rozhovory s každým členem a především při příchodu nového dítěte může být velmi vhodné i samostatné setkání věnované jeho specifickým potřebám včetně těch spojených s menšinovým vyznáním. Většinu aktivit by se ale vedoucí měli snažit připravovat tak, aby byly přístupné všem dětem.

Posledním rizikem, které je při používání odlišných verzí slibu třeba brát v úvahu, je riziko alibismu a rezignace na jakýkoliv duchovní rozvoj v oddíle. Explicitní napojení slibů na různé náboženské směry totiž může vést k přesvědčení, že duchovní rozměr výchovy je věcí církve a náboženských společností a není tedy třeba mu ve skautingu věnovat pozornost. Věřím ale, že právě skautský oddíl může dětem nabídnout to, co církevní vzdělávání ani „nedělky“ nedokáží – možnost přicházet do kontaktu s lidmi jiných vyznání a v bezpečném oddílovém prostředí přirozeně rozvíjet schopnost dialogu.

3.5 Mělo by to smysl u nás?

V předchozích podkapitolách jsem byla k používání více variant skautského slibu poměrně kritická a snažila jsem se upozornit na možná úskalí takového přístupu. V následující části bych se ale ráda zamyslela nad tím, jaká jsou hlavní pozitiva této praxe a jestli by podobné řešení mělo smysl i u nás.

Hlavní přínos dle mého názoru spočívá především v symbolické rovině, kdy je možnost zvolit si variantu odpovídající vlastnímu vyznání jasným signálem, že je toto vyznání v organizaci respektováno a přijímáno. V britském kontextu tuto radost z přijetí samozřejmě lehce kazí fakt, jak velké a dlouhodobé úsilí musely některé skupiny vyvíjet, než se jim tohoto přijetí dostalo. Mohli bychom také namítat, že mnohem důležitější než formulace slibu je reálná atmosféra v konkrétním oddíle, jsem ale přesvědčená, že i toto formální zakotvení je důležité, neboť jasně zdůrazňuje postoj celé organizace.

Druhou výhodou podle mne může být možnost vytvořit si ke slibu silnější osobní vztah, pocit, že se jedná o „můj“ slib odrážející „moji“ víru.

Velký přínos vidím také v tom, že díky existenci více variant slibu může být téma víry a náboženství v oddíle živé. Pokaždé, když některý z nováčků slibuje, je to nejen pro něj, ale i pro celý oddíl pozvánka k dialogu. Snižuje se tím riziko, že bude téma vyznání tabuizováno a zametáno pod koberec.

I přes uváděné výhody si ale nemyslím, že by v tuto chvíli bylo na místě v Junáku uvažovat o zavedení nových formulací slibu. Nejsem si vědoma toho, že by u nás po něčem podobném existovala poptávka, neboť náboženské prostředí v ČR je s tím britským jen těžko srovnatelné. Pokud by se ovšem v budoucnosti tato diskuze otevřela, přišlo by mi velmi zajímavé ponechat současnou službu „nejvyšší Pravdě a Lásce“, ale umožnit větší volnost ve formulaci dobrovolného dodatku. Tím by podle mě bylo možné zkombinovat výhody obou přístupů – slib by se mohl stát osobnějším a byla by možnost (ale nikoli povinnost) ho explicitně propojit s vlastním náboženstvím, zároveň bychom se ale nevzdali Pravdy a Lásky jako pojícího prvku, který je přístupný všem a vybízí k dalšímu hledání. Věřím, že by taková změna zároveň mohla být o dost méně kontroverzní než zásah do znění hlavní části slibu.

4 Didaktická část

Následující část se z didaktického hlediska zabývá tím, jak a zda vůbec dětem ve skautských oddílech přibližovat téma víry a náboženství. Je náboženství v současné české společnosti natolik relevantním jevem, aby mělo smysl o něm mluvit? A patří tohle téma do skautské výchovy?

4.1 Výchozí situace – Češi a náboženství

O České republice se často hovoří jako o nejvíce ateistickém státu světa, bylo by proto snadné nabýt dojmu, že témata náboženství a víry se Čechů netýkají. Není to ale pravda. Výzkum STEM [17] z roku 2018 sice ukazuje, že za věřící či hluboce věřící se označuje pouze 25 % dospělé populace, 55 % respondentů si ale zároveň myslí, že určitě či spíše existuje něco, co nás přesahuje – a jsou mezi nimi i ti, kdo se sami označují za ateisty. Jasně zde narážíme na hranice pojmu „ateismus“, který podle různých definic může i nemusí být slučitelný s vírou v neosobní nadpřirozený princip (viz např. definice SSČ vs. ASCS).

Zajímavé jsou i výsledky sčítání lidu z roku 2021 [18]. Za věřící se při něm označilo 22 % respondentů, ovšem přes 40 % lidí z této skupiny se nehlásí k žádné církvi, náboženské společnosti nebo směru. Zároveň 30 % lidí nechalo dobrovolnou otázku na náboženskou víru nevyplněnou, data tedy výrazně vypovídají také o neochotě tuto informaci v rámci sčítání sdělovat. Téma osobního prožívání religiozity je v českém prostředí spíše tabu – nelze ovšem tvrdit, že by neexistovalo či se týkalo pouze zanedbatelné části populace.

Naopak téma institucionalizovaného náboženství je mezi Čechy poměrně živé, kontroverzní a může být velmi rozdělující. Náboženská témata (zvláště ta vytržená z kontextu a zahalená dezinformacemi) často vzbuzují bouřlivé emoce, stačí vzpomenout třeba na strašení islámem v souvislosti s uprchlickou krizí. To společně s negativním vztahem Čechů k církevním institucím (podle výzkumu CVVM církvím na jaře 2023 nedůvěřovalo 65 % populace [19]), může vést ke strachu z vnucování nějakého přesvědčení a k přesvědčení, že téma náboženství do skauting nepatří. Věřím ale, že právě v této oblasti může mít skautská výchova velký potenciál, neboť právě rozvíjení schopnosti kriticky myslet, vést dialog a oceňovat rozmanitost je již dnes důležitou součástí našeho výchovného působení.

4.2 Kompetence skautské výchovy

Otevírat v oddílech téma náboženství nám může pomoci s rozvojem hned několika kompetencí. Jedná se především o následující:

- 1) Umí řešit problémy, kriticky pracovat s informacemi, učí se z řešení problému. (oblast Co umím a znám, podoblast Řešení problému)
- 2) Oceňuje rozmanitost a vnímá ji jako příležitost. (oblast Svět okolo nás, podoblast Rozmanitost světa)
- 3) Rozvíjí a prohlubuje vlastní sebepoznání a duchovní život. (oblast Kdo jsem, podoblast Já a můj život)

Při hlubším zamyšlení naší pozornosti neunikne, že každá z kompetencí míří jiným směrem a je nutné je rozvíjet souběžně či v návaznosti. První z kompetencí je zaměřená na ovládnutí konkrétní *dovednosti* – kritického myšlení. To se samozřejmě nemusí týkat zdaleka jen oblasti náboženství, naopak se jedná o osvojení obecných zásad či postupů, které lze aplikovat při práci s různými tématy a zdroji. Druhá kompetence je zaměřená na *postoj*. Ten není možné rozvíjet bez dobře osvojené kompetence první – dokud jsme ovládnuti předsudky, těžko můžeme vstupovat do dialogu a učit se od druhých. Druhá z kompetencí zároveň velmi úzce souvisí se třetí – zakotvení ve vlastním duchovním životě nám pomáhá zbavit se strachu a otevřít se dialogu a sdílení s druhými, které pak může druhotně opět přispět k posílení našeho vlastního duchovního života.

Téma kritického myšlení a práce s informacemi najdeme jak ve stezkách, tak třeba v odborce Poutník/poutnice za pravdou. Z metodického hlediska je mu věnován prostor např. i v publikaci Lidé v pohybu. K poznání vlastní tradice a prohlubování duchovního života může křesťanský věřícím skautům pomoci odborka Ježíšův kamarád/kamarádka nebo nástroj Liliový kříž.

4.3 Zásady výuky

Metodická příručka pro výuku o náboženství na základních a středních školách [20], kterou vydala Charita Česká republika, představuje několik hlavních zásad výuky, které jsou přenositelné i do skautského prostředí.

V první řadě by výuka měla vždy být nestranná a konfesně neutrální. Je také potřeba velmi dobře rozlišovat mezi *výukou náboženství*, se kterou se v Junáku setkáme pouze v omezené míře u některých oddílů s rozříšenou náboženskou výchovou, a *výukou o náboženství*, která je relevantním tématem pro všechny oddíly.

S nestranností je velmi úzce spojena osoba učitele/vedoucího, který by měl plnit především roli průvodce. Cílem je společně se skupinou dosáhnout porozumění pro rozdílné pohledy a přístupy k prožívání spirituality, ne nalézt shodu v konkrétních náboženských otázkách. Neznamená to, že by měl vedoucí v průběhu programů potlačit své názory a nesdílet svá přesvědčení, je ale zásadní pečlivě odlišovat, kdy se jedná o fakta a kdy o osobní postoj (viz tzv. „já-sdílení“ známé třeba i ze zásad respektující komunikace).

Výuka o náboženství by také měla dodržovat zásadu vyváženosti – jak mezi jednotlivými tradicemi či směry v rámci jedné tradice, tak i mezi věřícími a lidmi bez vyznání. Je také nutné vyvarovat se zobecňování a stereotypizace, neboť např. tvrzení platná pro katolictví nelze obecně aplikovat pro popis křesťanství.

Před realizací konkrétního programu je vždy nutná náležitá příprava. Její první fáze by měla zahrnovat především reflexi vlastních postojů, ať už na individuální úrovni, nebo třeba společně s celou oddílovou radou. S reflexí nám mohou pomoci následující otázky: *Proč se chci tématem náboženství s dětmi zabývat? Jakou roli má náboženství/víra v mém životě? Jaký je můj postoj k lidem různých vyznání a lidem bez vyznání? Co tento postoj utvářelo? Jak se*

v mém životě projevuje? Jaké mám stereotypy ve vztahu k různým náboženstvím a věřícím? Jak s nimi pracuji?

V druhém kroku je potřeba zjistit si o daném tématu dostatek informací. Dobrým vstupním materiálem může být např. informační část v již zmiňované metodice pro výuku o náboženství [20], která ve stručnosti pokrývá témata náboženství, spirituality, mezináboženského dialogu, abrahamovských náboženství i nových náboženských hnutí.

4.4 Programy a aktivity

Následující kapitola přináší dva ukázkové programové bloky, jeden z nich určený pro světlušky a vlčata, druhý pro skautský věk. Druhý z programů je volně inspirován dle [20].

Sakrální prostor

- Cíle: Účastníci dokáží na konci aktivity vlastními slovy popsat, proč si myslí, že lidé staví sakrální stavby nebo proč je navštěvují.
- Věková skupina: světlušky a vlčata
- Počet účastníků: 10-15
- Délka programu: 70 min
- Pomůcky: materiál na 5-10 stanovišť (papíry s fotografiemi, eurofolie, připínáčky apod.) + příp. mapu, fáborky na vyznačení trasy (pokud stanoviště nejsou na dohled), kartu pro každé dítě a nastříhané lístečky na třetí část aktivity, lepidla
- Průběh:
  - Stanoviště (30 min) – Po okolí rozmístíme 5-10 stanovišť a účastníky rozdělíme do malých skupinek. Na každém stanovišti jsou fotografie tří různých staveb se stejným účelem (např. bydlení – dům, vila, panelový dům; sport – bazén, tělocvična, zimní stadion). Lze použít předvybrané fotografie [zde](#). Jedno ze stanovišť obsahuje fotografie sakrálních prostorů různých náboženských tradic. Skupinky mají za úkol všechna stanoviště oběhnout a zapsat si, co místa na fotografiích spojuje.
  - Diskuze (10 min) – Společně s dětmi diskutujeme o možných řešeních a o tom, k čemu stavby slouží. Můžeme také zmínit, které ze staveb známe z táborů a které z běžného života. Je vhodné mít k dispozici vytištěnou druhou sadu fotografií. Papíry s fotografiemi můžeme vyvěsit a fixou dopsat jejich účel, na kterém se s dětmi shodneme. Fotografie sakrálních staveb necháváme na konec.
  - Synagoga, kostel, mešita (10 min) – Každému dítěti rozdáme kartu se třemi sloupečky a nápisy „synagoga“, „kostel“ a „mešita“. Po prostoru pár metrů od startu rozmístíme malé lístečky s nápisy „židé“, „křesťané“, „muslimové“ a zmenšenými fotografiemi staveb z první aktivity. Děti mají za úkol běhat pro lístečky, po jednom je nosit zpátky na startovací místo a pomocí připraveného lepidla je umisťovat na správné místo na kartě. Vytváří tak trojice dvou pojmů a jedné fotky, které patří k sobě.

- Proč stavíme chrámy (15 min) – Společně s dětmi zkontrolujeme správné řešení a diskutujeme, co mají synagoga, kostel i mešita společného. Využit můžeme např. následující otázky:
  - Co ta tři místa spojuje? Proč myslíte, že je lidé postavili? Znáte ještě nějaké další posvátné stavby? Nebo další náboženství?
  - Byli jste někdy v kostele? Jak to tam vypadalo? Líbilo se vám tam? Vypadají všechny kostely stejně?
  - Chodíte někdy s rodinou do kostela nebo někam jinam? Chcete ostatním povyprávět, co se tam děje a jak to tam funguje?
  - Máte kolem sebe (ve městě, na sídlišti) nějaký kostel nebo jinou náboženskou stavbu? Je nějaká poblíž klubovny? Byli jste tam někdy? Chtěli byste se tam zajít podívat?
- Reflexe (5 min) – Každé dítě má za úkol si promyslet jednu věc, kterou si z dnešního programu odnáší, je možnost si ji poznamenat. Kdo chce, může svůj poznatek sdílet.
- Poznámky:
  - Na program lze navázat i společnou návštěvou zajímavých sakrálních míst v okolí. Případní starší účastníci programu si tak mohou splnit část bodu z Cesty vzduchu a ohně (rozmanitost světa – různá náboženství).

Identita a náboženství

- Cíle: Účastníci dokáží na konci aktivity uvést alespoň 5 příkladů toho, co spoluutváří identitu člověka. Účastníci si uvědomí, jakou důležitost pro ně má jejich náboženská/spirituální identita.
- Věková skupina: skauti*ky
- Počet účastníků: 5-30
- Délka programu: 110 minut
- Pomůcky: úryvek z knížky či pomůcky na scénku, tabule/flipchart, 10 lístečků pro každého účastníka, fáborky na vyznačení stezky, nádoby na odhazování lístečků
- Průběh:
  - Kdo je Harry? (15 min) – V úvodu programu přečteme níže uvedený úryvek (Harry Potter a Kámen mudrců), případně ho přehrajeme jako scénku. Následně účastníky vyzveme k zamyšlení, co všechno dělá postavu Harryho Harrym. Co ho charakterizuje? Jaké role v životě zastává? Co ho baví? Necháme každého, ať si na papír sepíše co nejvíce možných odpovědí (např. kluk, student, čaroděj, obyvatel Bradavic, hráč famfrpálu, kamarád, Nebelvír...). Odpovědi následně sesbíráme dohromady a sepíšeme.

Hagrid se upřeně zahleděl na Harryho.

„Přeci ale musíš něco vědět vo svém tátovi a mámě,“ prohlásil. „To, že jsou slavný. A ty sám že jseš taky slavnej.“

„Cože? Moje maminka a tatínek přece nebyli slavní, nebo snad ano?“

„Tak ty nevíš... vopravdu nic nevíš...“

Hagrid si rukou prohrábl vlasy a ohromeně se na Harryho zahleděl.

„Tak ty ani nevíš, co jseš?“ zeptal se nakonec.

Strýc Vernon znenadáni našel řeč.

„Přestaňte!“ poroučel. „Okamžitě přestaňte, pane! Já vám zakazuji, abyste tomu chlapci něco říkal!“

I statečnější muž než Vernon Dursley by se nejspíš zachvěl při rozlíceném pohledu, který na něj Hagrid vrhl; a když promluvil, při každé slabice se mu hlas trásl vztekem.

„Tys mu vůbec nic neřekl? Nikdy jsi mu neřek, co bylo v tom dopise, co pro něj nechal Brumbál? Já jsem byl u toho! Viděl jsem, jak ho tam Brumbál nechal, Dursley! A vy jste to před ním celou tu dobu tajili?“

„Co přede mnou tajili?“ zeptal se Harry dychtivě.

„PŘESTAŇTE! ZAKAZUJI VÁM TO!“ zaječel strýc Vernon zachvácený hrůzou. Teta Petunie zděšeně vyjekla.

„Děte se vycpat, voba dva,“ řekl Hagrid. „Harry, ty jseš totiž – čaroděj.“

- Co tvoří identitu? (10 min) – Společně s účastníky se pokusíme pojmenovat, co popisují uvedené pojmy → sepíšeme dohromady názvy kategorií („kluk“ označuje „pohlaví“ či „gender“, „kamarád“ označuje „sociální roli“, „obyvatel Bradavic“ popisuje „bydliště“). Zkusíme vymyslet i další kategorie a části identity.
  - Možné části identity: gender, pohlaví, národnost, společenské postavení, rodinná role, sociální role, vzhled, zájmy, věk, místo bydliště, místo narození, povolání, kultura, náboženství, církevní příslušnost, sexuální orientace, vzdělání
- Moje identita (15 min) – Každému účastníkovi rozdáme 10 lístečků. Vysvětlíme, že se dnes budeme věnovat právě tématu toho, kdo jsme my, co nás utváří a jaké role v životě máme. Taky se budeme společně bavit o víře a náboženství, na první lísteček tedy mají všichni za úkol si napsat, zda se považují za věřící či nevěřící. Na zbylých 9 lístečků si účastníci sepisují další možné odpovědi na otázku „kdo jsem?“, s vymyšlením jim může pomoci seznam z předcházející části programu. Jeden z lístečků mohou zároveň využít k tomu, aby konkretizovali svou odpověď ohledně víry (např. ateista, katolík, buddhista, věřím v reinkarnaci, věřím v obecný princip apod.). Lístečky nemusí nikomu ukazovat a i dále během celého programu mohou sdílet jen to, co sami chtějí.
- Cesta po stanovištích (40 min) – V další fázi se účastníci samostatně vydávají na cestu po stanovištích. V průběhu cesty se musí zbavit celkem 9 lístečků, dokud jim na konci nezůstane ten, který je pro ně nejdůležitější. Zbavování lze tématicky záramovat do Harry Potter světa jako útoky mozkomorů, není to ale nutné. Zbavování může probíhat vždy po jednom lístečku, nebo pyramidovitě (např. na prvním stanovišti se zbaví tři lístečků, na druhém dvou...) – záleží na délce trasy a prostředí. Lístečky je vhodné odhazovat tak, aby je dále nemohl nikdo číst – rozrhat na kousíčky do zavařovačky, spálit v ohni, použít ve vodě rozpustný papír a vhodit do misky s vodou apod.
- Společná identita (10 min) – Na konci cesty se všichni účastníci sejdou v kruhu, každému zůstal pouze jeden lísteček. Vedoucí ocení, že všichni doputovali až do konce, i když to možná nebylo jednoduché, a vyzve účastníky, aby sdíleli, který lísteček si ponechali, pokud budou chtít. Poté oznámí, že i když si třeba každý jako nejdůležitější část své identity vybral něco jiného, přesto máme něco, co je nám všem společné. Je možnost nechat účastníky hádat, o kterou část identity se

jedná. Správných odpovědí může být víc (u nekoedukovaných oddílů např. „pohlaví“), v rámci výchovného záměru ale chceme zdůraznit především naši sdílenou identitu skautů a skautek, společné přihlášení se ke sdíleným ideálům, hodnotám, myšlenkám a historii.

- Zakončení: Dle načasování programu je několik možných forem zakončení. Pokud program probíhá večer, může skončit zdůrazněním skautingu jako společné identity, zpěvem večerky či jiným oddílovým večerním rituálem, reflexi lze ponechat na následující den. Druhou možností je navázat reflexí okamžitě na místě, případně také nechat účastníky vrátit se samostatně (projít si v tichosti stezku pozpátku) a reflexi provést po návratu na základnu.
- Reflexe (20 min):
  - Jaké pro vás bylo zamýšlet se nad svou identitou? Bylo těžké zaplnit všech 10 lístečků, nebo byste jich naopak chtěli mít víc? Jak jste se cítili, když jste se měli sami zařadit do kategorie věřící či nevěřící?
  - Jak jste postupovali při odhazování lístečků? Kdy jste odhodili lísteček týkající se náboženství/víry? Jaká je role náboženství nebo spirituality ve vašem životě? Jak ovlivňuje váš každodenní život?
  - Co vás během aktivity překvapilo? Dozvěděli jste se o sobě něco nového?
- Poznámky:
  - Úvodní část aktivity předpokládá alespoň základní orientaci účastníků v příběhu Harryho Pottera, aktivitu je tedy vhodné zařadit třeba jakou součástí tematické celotáborové hry, případně v úvodu použít jiný ilustrační příběh.
  - Pro potřeby reflexe je vhodné, aby si vedoucí aktivitu sám alespoň cvičně vyzkoušel, tedy sepsal si 10 částí své identity a následně vytrídil tu nejdůležitější.

5 Zdroje

[1] BADEN-POWELL, Robert. *Scouting for Boys*. Původně vydáno v Londýně: Horace Cox, Windsor House, Bream's Buildings, 1908. [online]. [cit. 9. 8. 2023]. Dostupné z: <http://www.thedump.scoutscan.com/yarns00-28.pdf>

[2] BADEN-POWELL, Robert. *Na pomoc skautským vůdcům*. V Praze: Junák – svaz skautů a skautek ČR, Tiskové a distribuční centrum, 2006. [online]. [cit. 9. 8. 2023]. Dostupné z: <https://casopisy.skaut.cz/knihovna/465>

[3] MILLS, Sarah. *Duty to God/Dharma/Allah/Waheguru: Diverse youthful religiosities and the politics and performance of informal worship*. *Social & Cultural Geography* 13 (5), 2012.

[4] LEŠANOVSKÝ, Karel a NOSEK, Václav. Poznámky k vývoji českého skautského slibu [online]. Historická komise Junáka, srpen 2001. [cit. 9. 8. 2023]. Dostupné z: http://www.so-novinky.obadalek.cz/wp-content/uploads/2015/08/Vyvoj_slibu_Kay-Windy.pdf

[5] Scout's Honour? Humanists UK [online]. [cit. 9. 8. 2023]. Dostupné z: <https://humanists.uk/2008/01/31/news-84/>

[6] Scouts and Guides' Promise. Humanists UK [online]. [cit. 9. 8. 2023]. Dostupné z: <https://humanists.uk/campaigns/successful-campaigns/scouts-and-guides/>

[7] SVOJSÍK, Antonín Benjamin. *Základy junáctví*. V Praze: České lidové knihkupectví a antikvariát Josef Springer, 1912.

[8] ŠANTORA, Roman. *Skautské století: dobrodružný příběh 100 let českého skautingu*. Praha: Junák - TDC, 2012. ISBN 978-80-86825-72-4.

[9] Stanovy českého Junáka 28. 12. 1989. E-knihovna skautského archivu [online]. [cit. 9. 8. 2023]. Dostupné z: https://drive.google.com/file/d/1G1kVvQn4wV8ztLGQJGnKI_73Pv2FjDdP/view

[10] Stanovy československého Junáka 1990. E-knihovna skautského archivu [online]. [cit. 9. 8. 2023]. Dostupné z: https://drive.google.com/file/d/1gK0Q_T0KT-PEXhQKfk-EYPqYDt7MAUW/view

[11] Constitution of the World Organization of the Scout Movement. Scouts.org [online]. [cit. 9. 8. 2023]. Dostupné z: https://members.scout.org/sites/default/files/library_files/2021_WOSM%20Constitution_EN.pdf

[12] Stanovy českého Junáka 1992. E-knihovna skautského archivu [online]. [cit. 9. 8. 2023]. Dostupné z: <https://drive.google.com/file/d/1jNVsYsMrRqBPOiZGVLkxDQdUjfk1AcFZ/view>

[13] Policy, Organisation and Rules | Scouts. Scouts [online]. [cit. 9. 8. 2023]. Dostupné z: <https://www.scouts.org.uk/por>

[14] The Scout Promise | Scouts. Scouts [online]. [cit. 9. 8. 2023]. Dostupné z: <https://www.scouts.org.uk/volunteers/inclusion-and-diversity/including-everyone/faiths-and-beliefs/the-scout-promise/>

[15] HALÍK, Tomáš. *Chci, abys byl: křesťanství po náboženství*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2012. ISBN 978-80-7422-177-4.

[16] Religion, England and Wales – Office for National Statistics. Office for National Statistics [online]. [cit. 9. 8. 2023]. Dostupné z: <https://www.ons.gov.uk/peoplepopulationandcommunity/culturalidentity/religion/bulletins/religionenglandandwales/census2021>

[17] Postoj Čechů k náboženství – STEM. STEM [online]. [cit. 7. 9. 2023]. Dostupné z: <https://www.stem.cz/postoj-cechu-k-nabozenstvi/>

[18] Náboženská víra | Sčítání 2021. Sčítání 2021 [online]. [cit. 7. 9. 2023]. Dostupné z: <https://www.scitani.cz/nabozenska-vira#skupina-54328>

[19] Důvěra k vybraným institucím veřejného života a mezilidská důvěra – duben / květen 2023. Centrum pro výzkum veřejného mínění [online]. [cit. 7. 9. 2023]. Dostupné z: <https://cvvm.soc.cas.cz/cz/tiskove-zpravy/politicke/institute-a-politici/5676-duvera-k-vybranim-institucim-verejneho-zivota-a-mezilidska-duvera-duben-kveten-2023>

[20] HARUŠŤÁKOVÁ, Jana a kol. *Žijeme spolu. Mluvíme spolu?* Praha: Charita Česká republika, 2017. ISBN 978-80-270-2379-0.

6 Příloha – aktuálně platné verze slibu

Barevný text zvýrazňuje odlišné formulace vůči základní verzi.

Základní verze; totožná s verzí pro křesťany a s verzí pro židy

On my honour,
I promise that I will do my best
to do my duty to God and to The King,
to help other people
and to keep the Scout Law.

Pro členy, kteří jsou ateisty nebo bez náboženského vyznání; totožná s verzí pro humanisty

On my honour,
I promise that I will do my best
to uphold our Scout values, to do my duty to The King,
to help other people
and to keep the Scout Law.

Pro členy, kteří jsou buddhisty

On my honour,
I promise that I will do my best
to seek refuge in the Triple Gem, to do my duty to The King,
to act with compassion towards all life
and to keep the Scout Law.

Pro členy, kteří jsou hinduisty

On my honour,
I promise that I will do my best
to follow my dharma and do my duty to The King,
to act with compassion towards all life
and to keep the Scout Law.

Pro členy, kteří jsou muslimy

In the name of Allah, the most beneficent and the most merciful,
I promise that I will do my best
to do my duty to Allah and then to The King,
to help other people
and to keep the Scout Law.

Pro členy, kteří jsou sikhly

On my honour,
I promise that I will do my best
to do my duty to Waheguru and to The King,
to help other people
and to keep the Scout Law. [13]